

Arbeidsmarktverwachtingen en de keuze voor de economiestudie

DRS. A. DE GRIP*

Sinds enige jaren neemt de belangstelling voor de economiestudie weer toe. Zowel absoluut als relatief valt een duidelijke stijging van het aantal eerstejaars studenten in de richtingen bedrijfseconomie, algemene economie en econometrie waar te nemen. Dit artikel doet verslag van een enquête naar studiekeuzemotieven van eerstejaars economiestudenten aan de Vrije Universiteit. Uit het onderzoek blijkt dat de studenten veel belang hechten aan hun carrièrevooruitzichten en dat zij die ook zeer gunstig achten ten opzichte van andere studierichtingen. Een andere opvallende uitkomst is dat de verwachte kans op een baan en de aantrekkelijkheid van het toekomstige beroep bij de studiekeuze veel belangrijker worden gevonden dan het verwachte inkomen. De resultaten overziende waarschuwt de auteur, gezien de sterke arbeidsmarktgevoeligheid bij de studiekeuze en de lange opleidingsduur, voor het potentiële gevaar van het ontstaan van een varkenscyclus op de arbeidsmarkt voor economen.

Inleiding

Zowel in de psychologische als in de economische wetenschap is er reeds sinds lang belangstelling voor het verklaren van het studiekeuzegedrag van scholieren en studenten. Daarbij is er een opvallend accentverschil. In de psychologie is er met name oog voor de persoonskenmerken van degenen die een studiekeuze moeten maken: capaciteiten; belangstelling; e.d. De economische wetenschap heeft daarentegen een geheel andere invalshoek. In overeenstemming met het onderzoeksobject van het vak gaat de aandacht vooral uit naar arbeidsmarktfactoren als de verwachte inkomensperspectieven.

Binnen de economische wetenschap biedt de z.g. „human capital”-theorie het meest toegespitste raamwerk van waaruit studiekeuzebeslissingen kunnen worden verklaard. Centraal in deze (neoklassieke) theorie staat de veronderstelling dat individuen hun arbeidsproductiviteit en daarmee hun inkomen kunnen verhogen door te investeren in het volgen van een bepaalde opleiding. Het volgen van onderwijs wordt op deze wijze gezien als een „human capital”-investering, waarin een ieder investeert totdat de marginale scholingskosten gelijk zijn aan de marginale opbrengsten. Desalniettemin wordt ook in de „human capital”-theorie erkend dat het volgen van onderwijs niet alleen een investeringsgoed, maar ook een consumptiegoed is: het opdoen van meer kennis van vakgebieden waarin men geïnteresseerd is, het verwerven van sociale vaardigheden, het meer leren waarderen van kunst en cultuur, het verwerven van een hogere maatschappelijke status enz. De Amerikaanse econoom Schultz (1) maakt daarbij een onderscheid tussen:

- de consumptie van het volgen van onderwijs: „current consumption” b.v. een gemakkelijke of een boeiende studie;
- de consumptie die voortvloeit uit het gevolgd hebben van een bepaalde opleiding: „enduring consumption”, b.v. de aantrekkelijkheid, c.q. de status van een bepaald beroep.

In dit artikel zal bovenstaande theoretische visie worden getoetst met betrekking tot het studiekeuzegedrag van de (toekomstige) economen zelf. Dit is vooral interessant omdat er de laatste tijd vanuit de economische wetenschap en ook vanuit be-

leidskringen regelmatig op wordt gewezen dat een op de arbeidsmarkt afgestemde beroepskeuze van groot belang is voor de toekomstige werkgelegenheids- en inkomensmogelijkheden van jongeren.

Zoals we hieronder zullen laten zien, blijkt de economiestudie zich de laatste jaren weer in een toenemende populariteit te mogen verheugen. Zowel absoluut als relatief valt er een duidelijke stijging van het aantal (eerstejaars) studenten waar te nemen. Deze toenemende belangstelling voor de economiestudie zou inderdaad kunnen duiden op een zekere arbeidsmarktgevoeligheid van het studiekeuzepatroon van de huidige generatie studenten. De economiestudie is immers een studie in vergelijking met andere studierichtingen (nog) iets betere arbeidsmarktperspectieven biedt.

Dit artikel heeft als doel een indicatie te geven van de mate waarin arbeidsmarktverwachtingen – een kans op een baan, een hoger inkomen – een rol spelen bij de studiekeuze van degenen die momenteel aan een economiestudie beginnen. Daarna zal er een beeld worden geschetst van de werkgelegenheids- en inkomensperspectieven die deze eerstejaars economiestudenten zelf menen te hebben. Waar mogelijk zullen deze marktverwachtingen en de rol die zij spelen bij de keuze voor de economiestudie worden vergeleken met soortgelijke gegevens over leerlingen in de eindexamenklassen van het VWO 2). Daarnaast zal er (voor de curiositeit) ook worden ingegaan op eventuele verschil-

* Wetenschappelijk-assistent bij de vakgroep algemene economie aan de economische faculteit van de Vrije Universiteit. Met dank aan Wim Boonstra (student-assistent) voor zijn hulp bij het verwerken van de resultaten van de enquête en aan drs. Noé van Hulst voor zijn commentaar op een eerdere versie van dit artikel.

1) T.W. Schultz, *Investment in human capital*, Free Press, New York, 1971.

2) Deze laatste cijfers zijn te vinden in D.A. Kodde, *Wie kiest er voor hoger onderwijs? Tussenverslag van project „de vraag naar hoger onderwijs”*, Researchmemorandum 8401, Economisch Instituut, Katholieke Universiteit Nijmegen, Nijmegen, 1984.

len in motieven en perspectieven tussen toekomstige bedrijfseconomen, algemeen-economen en econometristen 3).

De gegevens in dit artikel zijn de resultaten van een in april 1984 gehouden enquête onder de eerstejaars economiestudenten aan de Vrije Universiteit (dagopleiding). De respons op deze enquête was ca. 65% van het aantal ingeschreven eerstejaars studenten, hetgeen als bevredigend kan worden beschouwd 4). Een factor die wel enige vertekening in het beeld kan hebben opgeleverd, is het relatief late tijdstip in het studiejaar waarop de enquête gehouden is. Derhalve hebben de resultaten van deze enquête slechts betrekking op de eerstejaars studenten die niet reeds in het eerste halve jaar van hun studie afhaakten.

Groeiend aantal studenten

Zoals gezegd, is er de laatste paar jaren sprake van een oplevende belangstelling voor de economiestudie. In de eerste plaats valt er een sterke absolute stijging van het aantal studenten waar te nemen. Uit tabel 1 blijkt ook de recente sterke stijging van het aantal eerstejaars studenten, op grond waarvan mag worden verwacht dat het aantal economiestudenten in de nabije toekomst nog verder zal toenemen. Uit de desaggregatie van de cijfers naar het geslacht van de eerstejaars studenten valt op te maken dat het aantal vrouwelijke economiestudenten relatief gezien het meest is toegenomen. Hun aandeel in het totale aantal eerstejaars studenten steeg van 3,8% in het studiejaar 1970/1971 naar 15,8% in 1983/1984.

Tabel 1. Aantal economiestudenten in Nederland, inclusief extranei

Studiejaar	Totaal	Eerstejaars		
		totaal	mannen	vrouwen
1970/1971	10.576	1.755	1.689	66
1975/1976	10.613	1.493	1.387	106
1980/1981	12.286	2.145	1.899	246
1981/1982	12.451	2.083	1.870	213
1982/1983 a)	12.446	2.183	1.885	298
1983/1984 a)	13.317	2.515	2.117	398

a) Voorlopige cijfers.
Bron: CBS.

Er is echter niet alleen sprake van een absolute stijging van het aantal economiestudenten. Ook in vergelijking met andere studierichtingen in het wetenschappelijk onderwijs is er de laatste jaren een toenemende belangstelling voor de economiestudie, hoewel het wat dit betreft slechts gaat om het herstel van de relatieve positie die de economiestudie in het begin van de jaren zeventig innam. In de periode 1950-1965 lag het aandeel van de economiestudenten in de totale studentpopulatie - ca. 11% - zelfs nog hoger. De relatieve daling van het aantal (eerstejaars) studenten sinds 1965 is voor een deel het gevolg geweest van de sterk gestegen participatiegraad van vrouwelijke studenten in ons land, waarvan een veel geringer deel dan bij de mannen voor een economiestudie kiest (zie tabel 2). De cijfers van tabel 2 laten op dit punt overigens een duidelijk inhaaleffect zien. Uit deze tabel blijkt eveneens dat de relatieve toename van het aantal economiestudenten sinds het begin van de jaren tachtig heeft geleid tot het herstel van het „marktaandeel” van de economiestudie.

Tabel 2. Percentage van het totaal aantal eerstejaars studenten (WO) dat economiestudie kiest

Studiejaar	Totaal	Mannen	Vrouwen
1970/1971	9,6	11,7	1,7
1975/1976	7,7	10,3	1,8
1980/1981	9,2	12,6	3,0
1981/1982	8,6	12,6	2,5
1982/1983 a)	9,2	12,7	3,4
1983/1984 a)	9,5	13,3	3,7

a) Voorlopige cijfers.
Bron: CBS.

Motieven voor de studiekeuze

De verwachte grotere kans op een baan na afloop van de economiestudie is, zoals uit de cijfers van tabel 3 blijkt, inderdaad een belangrijke overweging bij het nemen van de beslissing om economie te gaan studeren. Samen met „het leidt op voor een bepaald beroep dat je graag later wilt uitoefenen” is dit het belangrijkste motief bij de studiekeuze. Ook de aantrekkelijkheid van de studie-inhoud wordt door veel studenten als belangrijk gekwalificeerd. De mogelijkheid om met behulp van een economiestudie een hoger inkomen te verwerven speelt daarentegen een aanzienlijk minder belangrijke rol. Slechts 63,9% van de studenten noemt het een factor van belang bij hun studiekeuze 5). Twee andere „consumptieve” motieven - gemakkelijke studie, de status van econoom en/of de titel drs. - worden door het overgrote deel van de studenten onbelangrijk gevonden. De waarden van de score-indicatoren tonen aan dat een groot aantal studenten deze factoren zelfs als zeer onbelangrijk heeft gekwalificeerd.

Tabel 3. Mate waarin verschillende overwegingen een rol spelen bij studiekeuze van eerstejaars economiestudenten

Overweging	Belangrijk gevonden (in procenten van het totaal)	Score a)
Meer kans op een baan na afloop van studie	87,8	1,03
Studie leidt op voor aantrekkelijk beroep	87,7	1,13
Inhoudelijk boeiende studie	81,5	0,81
Hogere inkomensvooruitzichten	63,9	0,34
Status van beroep of titel	15,6	- 1,15
Gemakkelijke studie	13,5	- 1,05

a) Hierin is de mate van belangrijkheid en onbelangrijkheid verdisconteerd door aan de verschillende beantwoordingsmogelijkheden de volgende gewichten toe te kennen:

- zeer belangrijk +2
- belangrijk +1
- onbelangrijk -1
- zeer onbelangrijk -2

Een vergelijking met de resultaten van het onderzoek van Kodde toont aan dat de eerstejaars economiestudenten aanmerkelijk meer waarde hechten aan arbeidsmarktfactoren dan de leerlingen in de eindexamenklassen van het VWO 6). Tabel 4 laat zien dat zowel bij de VWO-mannen als bij de VWO-vrouwen „kennisuitbreiding” - enigszins te vergelijken met „boeiende studie-inhoud” - verreweg het belangrijkste motief bij hun studiekeuze is. De kans op het vinden van een baan speelt daarentegen bij hen een duidelijk geringere rol, terwijl de mogelijkheid om via een studie een hoger inkomen te verwerven zelfs door iets minder dan de helft van de mannen en door het overgrote deel van de vrouwen ronduit als onbelangrijk wordt bestempeld.

3) Deze opdeling vond plaats op basis van de antwoorden op de vraag voor welke „vervolgopleiding” men zou gaan kiezen. Gezien de relatief geringe aantallen studenten die kiezen voor algemene economie en econometrie, kunnen de resultaten van deze groepen slechts als zeer globale indicaties worden gezien.

4) Het gaat hierbij om een respons van 231 studenten. Men doet er overigens wel goed aan te bedenken dat het hier louter gaat om eerstejaars studenten economie aan de Vrije Universiteit. In hoeverre de VU-studenten - wat dit betreft - representatief zijn voor de economiestudenten in Nederland laat ik hier buiten beschouwing, hoewel er mijns inziens geen sterke afwijkingen ten opzichte van het landelijke beeld op voorhand te verwachten zijn.

5) Daarbij moet wel worden bedacht dat het werkgelegenheidsmotief met dit inkomensmotief kan samenhangen. Het vinden van werk heeft immers ook een belangrijk inkomensaspect.

6) Het gaat hier natuurlijk wel om enigszins ongelijksoortige categorieën. Uit het onderzoek van Kodde bleek ook dat er met name bij de mannen in de loop van het examenjaar steeds meer belang werd gehecht aan arbeidsmarktoverwegingen.

Tabel 4. Mate waarin verschillende overwegingen een rol spelen bij de studiekeuze van leerlingen in eindexamenklassen VWO

Overweging	VWO-mannen		VWO-vrouwen	
	belangrijk gevonden (in procenten van het totaal)	score a)	belangrijk gevonden (in procenten van het totaal)	score a)
Kennis-uitbreiding	89,8	1,19	91,5	1,17
Meer kans op een baan	74,8	0,72	59,4	0,32
Aantrekkelijk beroep	71,4	0,67	74,0	0,75
Hoger inkomen	54,5	0,05	27,4	-0,63

a) Zie tabel 3.

Tot slot van deze paragraaf gaan we in op de vraag in hoeverre er verschillen zijn met betrekking tot de factoren die een rol spelen bij de beroepskeuze tussen toekomstige bedrijfseconomen, algemeen-economen en econometristen (zie tabel 5). Wat dit betreft zijn er opvallende verschillen waar te nemen. Bij de econometristen (100%) en bedrijfseconomen (92,3%) heeft het vergroten van de kansen op een baan een aanmerkelijk grotere rol gespeeld dan bij de algemeen-economen (73,3%). Daarnaast valt het op dat de bedrijfseconomen sterk gericht zijn op hun latere beroepsuitoefening: de aantrekkelijkheid van het beroep dat men voor ogen heeft, wordt door 90% van de bedrijfseconomen belangrijk gevonden. Daarbij worden ze overigens op de voet gevolgd door de econometristen (85,7%). De algemeen-economen hebben daarentegen kennelijk nog een veel minder duidelijk en/of positief beeld van hun latere beroepsuitoefening. Door slechts 76,7% van deze laatste groep wordt dit motief belangrijk gevonden. Opvallend is ook dat bij de econometristen de studie-inhoud een belangrijke motivatiebron blijkt te zijn (95,5%). Ook bij de algemeen-economen scoort dit motief relatief hoog: 86,7%. Bedrijfseconomen lijken daarentegen hun economiestudie meer als een middel tot een doel te beschouwen. Bij een duidelijk geringer percentage van deze studenten speelt de inhoud van de studie een belangrijke rol bij hun studiekeuze: 77,1%, terwijl de aantrekkelijkheid van het latere beroep zoals we zagen door 90% belangrijk werd gevonden.

Bij alle drie studierichtingen komt het inkomensmotief pas op de vierde plaats. Bij bedrijfseconomen (70,4%) en econometristen (72,7%) speelt het wel een aanzienlijk grotere rol dan bij de algemeen-economen. Bij deze laatste groep studenten heeft het merendeel dit motief zelfs als onbelangrijk gekwalificeerd. (Slechts 41,4% noemt het motief belangrijk.) De maatschappelijke status die men eventueel later aan de studie zou kunnen ontleen speelt bij geen van de drie groepen een rol van betekenis. In verhouding hechten de bedrijfseconomen overigens nog de meeste waarde aan statusfactoren (15,1%), hoewel de verschillen met de andere studenten minimaal zijn. Ook de overweging

een gemakkelijke studie te gaan volgen wordt door het overgrote deel van de studenten in alle drie studierichtingen (zeer) onbelangrijk gevonden. Bij geen enkele econometrist was dit een belangrijk argument voor hun studiekeuze. Waarschijnlijk hebben zij de econometriststudie nooit als een gemakkelijke studie gezien.

Hoewel de kans op een baan zoals we zagen een belangrijke overweging was op het moment dat men besloot economie te gaan studeren, impliceert een eenmaal gemaakte keuze voor deze studie bij verreweg de meeste studenten, dat ze de studie vanaf dat moment blijven volgen, ook als op een bepaald moment duidelijk zou worden dat de kansen op werk na de studie veel kleiner zijn dan men nu denkt. 88,3% van de studenten verklaart door te gaan met de studie als dit het geval zou zijn. De algemeen-economen blijken zich nog het meest aan hun studiekeuze vast te klampen: 93,3% blijft doorgaan. Slechts 4,4% van de studenten zegt op een drastische verslechtering van hun werkgelegenheidskansen na de economiestudie te reageren met het kiezen van een andere opleiding of door geheel met studeren te stoppen. Hieronder bevond zich geen enkele algemeen-econoom.

Werkgelegenheidsperspectieven

Zoals we zagen blijkt de grotere kans op het vinden van werk een belangrijk motief te zijn bij de keuze voor de economiestudie. Vanuit dit oogpunt is het natuurlijk interessant om een indruk te krijgen van het beeld dat de studenten hebben van hun kans op werk na het afstuderen. Eerst zullen we daarbij kijken naar de relatieve kans op werk in vergelijking met andere studierichtingen. Daarna gaan we in op de verwachte slaagkans bij het zoeken naar werk na de economiestudie, waarbij er tevens een vergelijking zal worden gemaakt met de verwachte kans op werk als men op dit moment de studie zou beëindigen.

Tabel 6 geeft een overzicht van het beeld dat de studenten hebben van de werkgelegenheidskansen van afgestudeerde economen ten opzichte van de afgestudeerden in andere studierichtingen. De cijfers in deze tabel geven de gemiddelde score weer van de wijze waarop de werkgelegenheidskansen van de afgestudeerden in de verschillende studierichtingen werden gerangschikt. De studierichting met de verwachte hoogste slaagkans krijgt daarbij telkens de waarde 6, terwijl de studierichting met de laagste slaagkans de waarde 1 krijgt. Uit deze cijfers valt op te maken dat de eerstejaars economen denken dat in hun studierichting de kans op het vinden van werk het grootste is van alle studierichtingen (5,30). Het gunstigste beeld leeft bij de bedrijfseconomen (5,40). De studies in de cluster wiskunde/technische wetenschappen volgen op geringe afstand (5,14); daarna komen rechten (3,90) en geneeskunde (3,14). De letteren- en sociale wetenschappen studies bieden in de ogen van de economiestudenten de geringste werkgelegenheidsperspectieven.

Deze volgorde komt vrij exact overeen met het beeld van de VWO-eindexamenkandidaten dat het onderzoek van Kodde geeft. Een opvallend verschil daarbij is overigens wel de omgekeerde rangorde van economie, en wiskunde/technische wetenschappen in vergelijking met de VWO-mannen. Bij de bedrijfs-

Tabel 5. Mate waarin verschillende overwegingen een rol spelen bij de studiekeuze per economische hoofdrichting

Overweging	Bedrijfseconomen		Algemeen-economen		Econometristen	
	belangrijk gevonden (in procenten van het totaal)	score a)	belangrijk gevonden (in procenten van het totaal)	score a)	belangrijk gevonden (in procenten van het totaal)	score a)
Meer kans op een baan	92,3	1,16	73,3	0,63	100,0	1,41
Aantrekkelijk beroep	90,0	1,22	76,7	0,73	85,7	0,95
Boeiende studie	77,1	0,66	86,7	1,10	95,5	1,09
Hoger inkomen	70,4	0,53	41,4	-0,45	72,7	0,68
Status van beroep	15,1	-1,16	13,8	-1,21	13,6	-1,27
Gemakkelijke studie	14,5	-0,96	13,5	-1,05	0	-1,57

a) Zie tabel 3.

economen valt de vergelijking van de werkgelegenheidskansen van de afgestudeerde economen met de arbeidsmarktperspectieven van degenen met een wiskundige/technische opleiding het meest in het voordeel van de economen uit: +0,37. Bij de algemeen-economen bedraagt dit verschil slechts +0,04. Een ander in het oog springend punt is dat de economiestudenten een veel uitgesprokener beeld hebben van de relatieve arbeidsmarktkansen dan de VWO-scholieren. De spreidingscijfers van de gemiddelde relatieve kansen geven daarvan een goede indicatie.

Tabel 6. Verwachte relatieve kans op het vinden van werk na afloop van de studie

Studierichting	Totaal economen	Bedrijfs-economen	Algemeen-economen	VWO-mannen a)	VWO-vrouwen a)
Letteren	1,84	1,78	1,75	2,45	2,45
Geneeskunde	3,14	3,14	3,18	3,43	3,38
Wiskunde/techniek	5,14	5,03	5,25	4,55	4,47
Sociale wetenschappen	1,69	1,68	1,68	2,23	2,23
Rechten	3,90	3,97	3,86	3,60	3,64
Economie	5,30	5,40	5,29	4,27	4,53
Spreiding	3,61	3,72	3,61	2,32	2,30
Economie % wiskunde/techniek	0,16	0,37	0,04	-0,28	0,06

a) Berekend m.b.v. resultaten onderzoek Kodde.

Laten we nu eens kijken hoe hoog de toekomstige economen hun eigen procentuele kans op werk aanslaan. Uit tabel 7 blijkt dat de gemiddelde verwachte kans op werk met 75,2% vrij hoog wordt aangeslagen 7). De verwachte slaagkans ligt daarmee duidelijk hoger dan bij de VWO-scholieren die naar het wetenschappelijk onderwijs gingen, waarbij nog moet worden bedacht dat dit laatste cijfer uit 1982 dateert! De verwachte gemiddelde slaagkans ligt een fractie hoger dan bij de (in 1982) eerstejaars HEAO-ers; maar iets lager dan bij de eerstejaars studenten in de technische wetenschappen. Als we kijken naar de werkgelegenheidsverwachtingen van de economiestudenten, opgedeeld naar studierichting, zien we dat de econometristen het meest optimistisch zijn (82,7%), op enige afstand gevolgd door de bedrijfseconomen (77,4%). De algemeen-economen hebben daarentegen een aanmerkelijk minder optimistisch beeld. De gemiddelde kans op een baan wordt hier slechts op 58,1% geschat. Maar liefst 23,3% van de algemeen-economen schat de eigen kans op werk lager dan 50%. Bij de bedrijfseconomen bedraagt dit percentage slechts 2,9, terwijl geen enkele econometrist dit pessimisme deelt.

Allen slaan hun werkgelegenheidskansen na een succesvolle voltooiing van hun studie aanzienlijk hoger aan dan hun kansen op werk als ze nu hun opleiding zouden beëindigen. Het merendeel (55,2%) van de studenten schat de eigen werkgelegenheidskans in dit laatste geval in op minder dan 50%. De bedrijfseconomen zijn op dit punt nog het meest optimistisch, terwijl het beeld van de algemeen-economen een sterk pessimisme illustreert. Gemiddeld schat men hier de eigen kans op werk bij het voortijdig beëindigen van de studie op slechts 33,6%. De bovenstaande cijfers laten ook zien dat de econometristen verreweg het meeste verwachten van hun studie. In hun ogen nemen hun werkgelegenheidskansen met 35,4 procentpunt toe als ze hun studie met succes weten af te sluiten.

Inkomensperspectieven

Tot slot werpen we nog een blik op de inkomensverwachtingen van de economiestudenten. Zoals we hierboven al zagen speelt het verwachte inkomen geen hoofdrol in de motivatie van de studenten om economie te gaan studeren. Welk beeld hebben de studenten nu van het inkomen dat ze later denken te gaan verdienen? Een ruwe indicator daarvoor is het verwachte netto beginsalaris. Tabel 8 geeft een overzicht van het netto maandelijks beginsalaris dat de studenten gemiddeld verwachten te gaan verdienen na hun afstuderen. De studenten verwachten gemiddeld een netto beginsalaris van f. 2.293 per maand. De econome-

Tabel 7. Verwachte werkgelegenheidsprospectieven

	Gemiddelde kans op werk na afstuderen (in procenten)	Percentage studenten dat zich minder dan 50% kans op werk na het afstuderen geeft	Gemiddelde kans op werk als men nu opleiding stopt (in procenten)	Percentage studenten dat zich minder dan 50% kans op werk geeft als hij/zij nu zou stoppen
Totaal economen	75,2	6,6	50,6	55,2
Bedrijfseconomen	77,4	2,9	55,6	51,8
Algemeen-economen	58,1	24,1	33,6	79,3
Econometristen	82,7	0	47,3	59,1
Wetenschappelijk onderwijs a)	66,2	22,5		
HEAO a)	73,9	7,0		
Technisch wetenschappelijk onderwijs a)	81,0	1,9		

a) VWO-scholieren die in 1982 naar resp. wetenschappelijk onderwijs, HEAO en technische opleidingen in het WO zijn gedaan (cijfers Kodde).

tristen blijken ook op dit punt de hoogste verwachtingen te hebben met een gemiddeld netto begininkomen van maandelijks f. 2.535, terwijl ook hier de algemeen-economen de laagste verwachtingen hebben: f. 2.173. Opvallend is overigens ook dat er een hoger inkomen verwacht wordt, naarmate men het verwerven van een hoger inkomen een belangrijker motief vindt om aan de economiestudie te beginnen. Degenen die het verwerven van een hoger inkomen een zeer belangrijke overweging bij hun studiekeuze noemden, verwachten een netto beginsalaris van f. 2.485 per maand, terwijl degenen die het een zeer onbelangrijke factor noemden slechts gemiddeld f. 2.188 per maand verwachten te ontvangen.

Tabel 8. Verwacht netto maandelijks beginsalaris, in gld. bij het huidige prijsniveau

Totaal economen	2.293
Bedrijfseconomen	2.321
Algemeen-economen	2.173
Econometristen	2.535

Besluit

In het bovenstaande zagen we dat het vergroten van de kans op het vinden van een baan een van de belangrijkste motieven is om aan een economiestudie te beginnen. Wat dit betreft lijken er momenteel reeds voldoende prikkels aanwezig te zijn om een grotere groep jongeren dan in het nabije verleden voor een opleiding met – op dit moment – betere arbeidsmarktperspectieven dan veel andere studierichtingen te doen kiezen. In tegenstelling tot de veronderstellingen van de „human capital“-theorie is het verwerven van een hoger inkomen (zelfs bij economen!) een minder belangrijke overweging bij het kiezen van een studierichting. Naast deze beide arbeidsmarktgerichte motieven blijken echter ook de „consumptieve“ overwegingen een belangrijke rol te spelen bij de keuze voor de economiestudie. Met name de aantrekkelijkheid van een bepaald beroep („enduring consumption“) wordt door velen als een belangrijke overweging gezien. Hetzelfde geldt in enigszins geringere mate voor het belang dat wordt gehecht aan de aantrekkelijkheid van de studie-inhoud („current consumption“). De twee andere in de enquête opgenomen consumptieve factoren – een gemakkelijke studie („current consumption“) en de te verwerven maatschappelijke status

(vervolg onderaan blz. 1101)

7) Dit percentage ligt iets lager dan de verwachte kans op werk van de VWO-scholieren die in 1982 voor een economiestudie kozen in het onderzoek van Kodde (78,8%). Mogelijkwijfs weerspiegelt deze daling de verslechtering van de arbeidsmarkt van academici die er sinds die tijd is opgetreden.

(*vervolg van blz. 1100*)

(„enduring consumption”) – worden door het overgrote deel van de studenten als onbelangrijk gekwalificeerd.

De resultaten van de enquête laten eveneens zien dat jongeren ook wel degelijk wat verwachten van hun op de arbeidsmarktsituatie afgestemde beroepskeuze. Velen verwachten hierdoor een aanzienlijk grotere kans te maken op het krijgen van een baan. Hoewel de sterke arbeidsmarktgevoeligheid van de studenten vanuit arbeidsmarktoverwegingen natuurlijk in eerste instantie positief moet worden beoordeeld, is een (te) sterke arbeidsmarktgevoeligheid overigens niet van ieder gevaar ontbloot. Gezien de (nog steeds) relatief lange opleidingsduur van 4 tot 6 jaar en de ook uit deze enquête gebleken sterke binding van beginnende studenten met een eenmaal gekozen studierichting, kan het aanbod van afgestudeerde economen slechts met een belangrijke vertraging op arbeidsmarktsignalen reageren. Vanwe-

ge het potentiële gevaar van het ontstaan van een varkenscyclus op een arbeidsmarkt 8), dient de overheid beleidsinstrumenten die gericht zijn op het vergroten van het aantal studenten in studierichtingen waarvan de arbeidsmarktprospectieven momenteel nog wat beter zijn, met de nodige terughoudendheid te hanteren. De elasticiteit van het arbeidsaanbod op de arbeidsmarkt van economen is in ieder geval momenteel – los van de toch niet te omzeilen vertragingen als gevolg van de opleidingsduur – waarschijnlijk reeds groot genoeg.

Andries de Grip

8) R.B. Freeman, *The over-educated American*, Academic Press, New York, 1976.